

De Nederlandse Staatsinrichting 2006

Hieronder wordt in vogelvlucht beschreven hoe de Nederlandse staat is ingericht. Tevens komt in het kort de verhouding tussen Nederland en de Nederlandse Antillen en Aruba aan de orde. Nederland vormt met deze Caraïbische landen het Koninkrijk der Nederlanden.

Nederland:

Hoofdstad: Amsterdam

Oppervlakte: 41.528 km²

Bevolking: 16,3 miljoen (per 1/1/2006, bron CBS)

De Grondwet is het fundament van de Nederlandse rechtsorde. Hierin staan een aantal leidende principes over:

de **monarchie**,

de **representatieve democratie**,

de **rechtsstaat** (waaronder de grondrechten) en

de **gedecentraliseerde eenheidsstaat**.

Aan de hand van deze principes zal de staatsinrichting van Nederland worden beschreven.

1. De monarchie als regeringsvorm

Regering

De regering wordt gevormd door de Koning (hieronder verstaat de Grondwet de Koning of Koningin) en de ministers. Een regering waar het staatshoofd deel van uitmaakt, is in veel andere West-Europese monarchieën niet gebruikelijk. Daar bestaat de regering slechts uit de ministers. Sinds de ingrijpende herziening van de Grondwet van 1848 is Nederland een constitutionele monarchie met een parlementair stelsel. Constitutionele monarchie betekent dat de Grondwet de macht van de erfelijke vorst bepaalt. De Grondwet regelt de verdeling van de regeringsbevoegdheid tussen de Koning en andere overheidsinstanties. Het zijn de ministers die aan de volksvertegenwoordiging verantwoording verschuldigd zijn voor de handelingen van de regering. De Koning draagt geen politieke verantwoordelijkheid en kan daarom niet door het parlement ter verantwoording worden geroepen.

De Koning

Tot de vele taken van de Koning behoort het uitspreken van de jaarlijkse Troonrede op Prinsjesdag aan het begin van het parlementaire jaar (Prinsjesdag vindt jaarlijks plaats op de derde dinsdag van september). De Troonrede zet de plannen van de regering voor het komende jaar uiteen.

Ook speelt de Koning een belangrijke rol bij de totstandkoming van kabinetten. Na de verkiezingen raadpleegt het staatshoofd de fractieleiders, de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer van het parlement en de Vice-voorzitter van de Raad van State. Op hun advies kan de Koning een informateur benoemen die - als dat nodig is - onderzoekt welke partijen tot samenwerking bereid zijn. In Nederland heeft immers nog nooit één partij de meerderheid bij verkiezingen behaald. De partijen die met elkaar een regeringscoalitie willen sluiten, beschrijven in een regeerakkoord de plannen van de coalitie voor de komende regeringsperiode van vier jaar. Vervolgens benoemt de Koning een formateur, die opdracht

krijgt een kabinet samen te stellen. Deze formateur wordt meestal de minister-president in de nieuwe regering. De nieuwe ministers worden bij Koninklijk Besluit benoemd en beëdigd door de Koning.

Naast deze formele taken overlegt het staatshoofd geregeld met de minister-president, andere bewindslieden en vooraanstaande personen uit het economische en culturele leven.

Staatshoofden van Nederland sinds 1813

(1813) 1815-1840	Willem I
1840-1849	Willem II
1849-1890	Willem III
1890-1898	Regentes Emma
1898-1948	Wilhelmina
1948-1980	Juliana
1980-heden	Beatrix

NB: in het vervolg van deze factsheet zal worden gesproken van de Koningin (en niet van het grondwettelijke ambt van Koning).

Ministerraad

Alle ministers tezamen vormen de ministerraad, wiens voorzitter de minister-president is. De taken van de regering worden uitgevoerd door ministers. Tot deze taken behoren onder meer de voorbereiding van wetgeving, de uitvoering van wetten, het toezicht houden op provincies en gemeenten en het onderhouden van de buitenlandse betrekkingen. Er zijn in totaal 16 ministers die verantwoordelijk zijn voor de volgende onderwerpen:

Algemene Zaken
Financiën
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties
Buitenlandse Zaken
Ontwikkelingssamenwerking
Justitie
Vreemdelingenzaken en Integratie
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Defensie
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Verkeer en Waterstaat
Economische Zaken
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Volksgezondheid, Welzijn en Sport

De minister voor Ontwikkelingssamenwerking, de minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties en de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie zijn ministers

zonder portefeuille, d.w.z. dat zij geen leiding geven aan een ministerie. De eerste is verbonden aan het ministerie van Buitenlandse Zaken, de tweede aan het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de laatste aan het ministerie van Justitie.

Naast de ministers zijn er staatssecretarissen. Deze nemen een deel van de taak van de minister voor hun rekening, maar zitten niet in de wekelijkse ministerraad. Ministers en staatssecretarissen vormen samen het kabinet.

Ook bestaan er Ministers van Staat. Minister van Staat is echter geen ambt maar een eretitel die in uitzonderlijke gevallen door de Koningin wordt toegekend, doorgaans aan voormalige ministers.

Hoge colleges van Staat

Raad van State

De Raad van State (het oudste staatsorgaan van Nederland, in 1531 door Karel V ingesteld) is het hoogste adviescollege. De Raad moet door de regering worden gehoord bij elk voorstel van wet of algemene maatregel van bestuur (AMvB) en elk ontwerp tot goedkeuring van een verdrag door het parlement. De Raad van State kan ook uit zichzelf voorstellen doen die betrekking hebben op wetgeving en bestuur. De regering is overigens niet gebonden aan het advies van de Raad van State. De Raad is verdeeld in afdelingen die ieder betrekking hebben op een ministerie. De Koningin is uit hoofde van haar functie voorzitter van de Raad, die verder bestaat uit een vice-president en maximaal 28 leden, de staatsraden. Daarnaast kunnen maximaal vijftig staatsraden 'in buitengewone dienst' worden benoemd. De gewone staatsraden, die zich op bijzondere wijze verdienstelijk hebben gemaakt in de maatschappij, worden voor het leven benoemd door de Koningin, op voordracht van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en met instemming van de minister van Justitie. Bij het bereiken van de 70-jarige leeftijd wordt hun ontslag verleend.

De vice-president heeft de dagelijkse leiding. De kroonprins/kroonprinses heeft vanaf zijn achttiende jaar zitting in de Raad. Wanneer bij overlijden van de Koningin geen troonopvolger of regent aanwezig is, oefent de Raad van State het koninklijke gezag uit zolang hierin niet is voorzien. De Raad fungeert daarnaast als hoogste rechtsprekende instantie in het bestuursrecht (zie bij rechtspraak). www.raadvanstate.nl

Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer oefent controle uit op het financiële beheer van de rijksmiddelen. Zo is de Rekenkamer belast met het achteraf controleren van ontvangsten en uitgaven van de regering, ministeries, semi-staatsbedrijven en rechtspersonen waarbij het Rijk financieel is betrokken. (Provincies, gemeenten en waterschappen vallen buiten het controleterrein.) De criteria hierbij zijn de rechtmatigheid en doelmatigheid van het gevoerde financiële beleid. De Rekenkamer bestaat uit drie leden, van wie de regering er één tot president benoemt. Zij worden voor het leven benoemd. Het jaarverslag van de Rekenkamer wordt aangeboden aan de regering en het parlement en vervolgens gepubliceerd. www.rekenkamer.nl

Nationale ombudsman

Sinds 1982 bestaat de Nationale ombudsman, omdat er naast de bestaande rechtsgangen behoefte bestond aan een onafhankelijke instantie die onderzoek kan verrichten naar de wijze waarop de overheid zich tegenover de burger gedraagt. Iedereen kan zich rechtstreeks tot de ombudsman wenden met het verzoek een onderzoek naar de handelingen van een bepaalde

overheidsinstantie in te stellen. Ook kan de ombudsman uit zichzelf tot onderzoek overgaan. Voordat hij het definitieve verslag van zijn onderzoek uitbrengt, stuurt hij de resultaten naar de betrokken partijen. Deze kunnen daar vervolgens op reageren. Daarna maakt de ombudsman zijn definitieve verslag openbaar, waarin zijn oordeel is opgenomen over de behoorlijkheid van het overheidshandelen. Hij kan hieraan een aanbeveling verbinden. De ombudsman wordt voor een periode van zes jaar benoemd door de Tweede Kamer. Hij opereert geheel onafhankelijk en rapporteert aan de Kamer. www.ombudsman.nl

2. Representatieve democratie

Parlement

Iedere Nederlandse staatsburger van 18 jaar en ouder heeft het recht zijn stem uit te brengen tijdens de rechtstreekse verkiezingen van de Tweede Kamer én het recht zich verkiesbaar te stellen voor het parlement. Het parlement, de 'Staten-Generaal', bestaat uit twee kamers. De Eerste Kamer telt 75 leden die indirect gekozen worden door de leden van de Provinciale Staten. De Tweede Kamer heeft 150 leden. Alle wetgeving in Nederland wordt (mede) door de volksvertegenwoordiging tot stand gebracht. Het parlement vormt samen met de regering de wetgevende macht. De Grondwet bepaalt dat iedere vier jaar verkiezingen van de Eerste en Tweede Kamer worden gehouden. Er kan alleen maar beraadslaagd en besloten worden, indien meer dan de helft van het aantal leden bij de vergadering aanwezig is. De meeste besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen.

Het primaat van de volksvertegenwoordiging blijkt uit het feit dat er geen constitutionele rechter is die wetten aan de Grondwet kan toetsen en uit het feit dat de uitvoerende macht het vertrouwen van het parlement nodig heeft. De uitvoerende macht berust bij de regering, maar zij is hierover verantwoording verschuldigd aan het parlement. Om te kunnen regeren, moeten de ministers het vertrouwen van het parlement hebben. Na een kabinetsformatie legt de minister-president in de Tweede Kamer een regeringsverklaring af. De Kamer brengt deze verklaring in stemming. Krijgt het kabinet daarbij het vertrouwen van de Kamer, dan kan het met zijn werkzaamheden beginnen. Ministers genieten dit vertrouwen, totdat het parlement een motie van wantrouwen aanneemt. De regering kan van haar kant, in geval van een conflict, de volksvertegenwoordiging ontbinden en via verkiezingen het vertrouwen van een nieuw parlement trachten te verwerven.

De Eerste en Tweede Kamer hebben vier middelen om de uitvoerende macht te controleren:

- het begrotingsrecht: het recht om de door de regering ingediende begroting van alle inkomsten en uitgaven van het rijk vast te stellen. Jaarlijks legt de regering op Prinsjesdag de rijksbegroting voor het komende jaar aan het parlement voor;
- het recht op interpellatie: een kamerlid dat over een onderwerp buiten de orde van de dag een discussie wenst met de minister, moet daartoe toestemming vragen aan de Kamer. Interpellatieverzoeken worden hoogst zelden geweigerd;
- het recht ministers en staatssecretarissen vragen te stellen: het stellen en beantwoorden van vragen in de Eerste Kamer geschiedt schriftelijk. Het vragenrecht van Tweede Kamerleden kent, naast de schriftelijke, ook de mondelinge variant in de vorm van het zogenoemde 'vragenuurtje', een mogelijkheid tot summier debat. De vragen moeten beantwoord worden. Een minister kan slechts weigeren de gevraagde inlichtingen te geven, indien het staatsbelang in het spel is;

- het recht van onderzoek (enquête): het parlement kan onafhankelijk van de regering een onderzoek naar een bepaalde zaak instellen en een parlementaire enquêtecommissie met dit onderzoek belasten. Deze commissie kan personen voor verhoor oproepen, die verplicht zijn te verschijnen en hun verklaringen onder ede moeten afleggen.

Ook kunnen de Kamers moties aannemen waarin zij hun wensen vastleggen, zonder dat daar rechtstreeks om gevraagd is. Een motie moet door ten minste vijf kamerleden worden gesteund voor ze in stemming kan worden gebracht. De ministers zijn niet verplicht om een aangenomen motie uit te voeren. Een motie van wantrouwen dwingt het kabinet echter wel tot aftreden.

Naast deze middelen kan de Tweede Kamer nog gebruik maken van twee aanvullende rechten:

- het recht van amendement: hierdoor kan de Kamer wijzigingen in wetsvoorstellen aanbrengen. De betrokken minister kan een amendement overnemen of onaanvaardbaar verklaren;

- het recht van initiatief: een kamerlid of een groep kamerleden kan een wetsvoorstel indienen.

De leden van de Staten-Generaal zijn parlementair onschendbaar, dat wil zeggen dat zij niet kunnen worden vervolgd voor uitspraken die zij in de Kamer of in een commissievergadering hebben gedaan of schriftelijk aan de Kamer hebben overgelegd.

Politieke partijen

Nederland kent een groot aantal politieke partijen mede als gevolg van de lage kiesdrempel in het stelsel van evenredige vertegenwoordiging.

De actuele zetelverdeling van de Tweede Kamer is te vinden op www.regering.nl.

De partijen moeten zelf zorgdragen voor hun financiering. Inkomsten verkrijgen zij met name uit de contributie die door hun leden wordt betaald. Soms ontvangen partijen giften vanuit het bedrijfsleven. Deze giften moeten openbaar worden gemaakt. Politieke partijen ontvangen overheidssubsidie voor drie specifieke activiteiten: de wetenschappelijke bureaus die wetenschappelijke tijdschriften publiceren en congressen organiseren; de scholings- en vormingsinstituten, waaronder instituten voor scholing en vorming bij zusterpartijen in Midden- en Oost-Europa; en de politieke jongerenorganisaties.

Totstandkoming van een wet

De verantwoordelijke minister overlegt met zijn collega's in de ministerraad over zijn wetsontwerp.

Als de ministerraad het voorstel goedkeurt wordt het, nadat de Koningin ervan kennis heeft genomen, doorgestuurd naar de Raad van State.

Daarna gaat het ontwerp voorzien van een Memorie van Toelichting en een reactie op het advies van de Raad van State (nader rapport) van de betreffende minister naar de Tweede Kamer.

De betrokken Vaste Kamercommissie maakt een Verslag, waarop de minister reageert met een Nota naar aanleiding van het Verslag.

De Kamercommissie maakt een eindverslag. De gehele Tweede Kamer behandelt het voorstel vervolgens mondeling, waarbij eventueel gebruik kan worden gemaakt van het recht van amendement.

Na goedkeuring gaat het ontwerp naar de Eerste Kamer, waar dezelfde procedure wordt doorlopen. De Eerste Kamer kan niet amenderen, alleen goedkeuren of afkeuren.

Na goedkeuring door beide Kamers wordt het wetsontwerp getekend door de Koningin en de betrokken minister(s). De wet wordt dan afgekondigd in het Staatsblad. Tenzij de wet zelf een andere datum noemt, treedt de wet in werking op de eerste dag van de tweede kalendermaand na de datum van bekendmaking.

Gewoonlijk worden slechts de hoofdzaken in de wet geregeld. De regering werkt over het algemeen een wet nader uit bij een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB).

3. De rechtsstaat

Uit het Nederlandse constitutionele recht zijn de basiselementen van de rechtsstaatgedachte te destilleren. Een belangrijke voorwaarde voor de rechtsstaat is het legaliteitsbeginsel dat de overheid verhindert om willekeurig te handelen. Op grond hiervan moet elk overheidsoptreden in Nederland berusten op een algemene, wettelijke regel. Het optreden moet tevens qua inhoud en procedure conform die algemene regel zijn. Ook geldt het vereiste dat voorschriften die de burgers belasten in beginsel geen terugwerkende kracht hebben.

Een ander basiselement van de rechtsstaat zijn de grondrechten. Deze spelen een voorname rol in de Nederlandse Grondwet. Artikel 1 luidt: "Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan." Het hele eerste hoofdstuk van de Grondwet is gewijd aan grondrechten. De klassieke grondrechten zijn onthoudingsnormen voor de overheid. De sociale grondrechten scheppen juist overheidsverplichtingen.

Ten slotte wordt de rechtsstaat getypeerd door het principe van de scheiding van machten. In Nederland werd dit beginsel bij de grondwetswijziging van 1848 ingevoerd. De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht is hiervan een belangrijk onderdeel.

Rechtspraak

De rechtspraak in civiele zaken en strafzaken berust bij 3 gerechtelijke instanties, te weten 19 rechtbanken, 5 gerechtshoven en de Hoge Raad der Nederlanden. Een zaak wordt eerst door een rechtbank behandeld. Als één of beide partijen tegen de uitspraak in hoger beroep gaat dan komt de zaak bij een gerechtshof. Ten slotte kan men met een zaak in cassatie gaan bij het hoogste rechtscollege, de Hoge Raad. Deze toetst of de wet is toegepast. De feiten van de

zaak kunnen bij de Hoge Raad niet opnieuw ter discussie worden gesteld. Alle rechtscolleges bestaan uit rechters die omwille van hun onafhankelijkheid voor het leven zijn benoemd. Bij het bereiken van de 70-jarige leeftijd wordt hen ontslag verleend.

Hoge Raad

De Hoge Raad is het hoogste rechtscollege van Nederland op civielrechtelijk en strafrechtelijk gebied en is gevestigd in Den Haag. Het bestaat uit een president, zes vice-presidenten en vijftientig raadsheren. De Hoge Raad heeft de bevoegdheid uitspraken van lagere rechters te vernietigen. Daarbij wordt gekeken of het recht juist is toegepast, er wordt geen nieuw onderzoek naar de feiten verricht. De voornaamste taak van de Hoge Raad is toe te zien op de eenheid van rechtstoepassing. De jurisprudentie van de Hoge Raad is een belangrijke rechtsbron in Nederland. De Hoge Raad is echter geen constitutionele rechter, want hij heeft niet de macht een wet onverbindend te verklaren, wanneer deze in tegenspraak zou zijn met de Grondwet.

Internationaal recht

Wel kan de Hoge Raad, evenals alle andere rechters, een wet niet toepassen wanneer deze strijdig is met een verdrag. De voorrang van internationaal-rechtelijke bepalingen die naar hun inhoud een ieder kunnen verbinden, werd in 1953 in de Grondwet verankerd. Bij een grondwetswijziging drie jaar later werd toegevoegd dat verbindende verdragsbepalingen rechtstreeks, dus zonder tussenkomst van de nationale wetgever, doorwerken in de Nederlandse rechtsorde. Nederland huldigt dan ook het zogenoemde 'monisme', de opvatting dat nationaal en internationaal recht één rechtsorde vormen.

Bestuursrecht

Buiten de burgerlijke rechter en de strafrechter bestaan er andere rechterlijke organen, zoals bijvoorbeeld de verschillende administratiefrechtelijke instanties en de militaire rechter.

In het bestuursrecht bestaat het volgende stelsel van rechtsbescherming tegen de overheid. De eerste rechterlijke instantie in bestuursgeschillen is in het algemeen de administratieve kamer van de rechtbank. Voor sociale-verzekeringzaken en ambtenarenzaken is hierna hoger beroep mogelijk op de centrale raad van beroep, en voor geschillen op het gebied van het economisch recht op het college van beroep voor het bedrijfsleven. Voor de overige zaken is de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State de beroepsinstantie. Alleen voor geschillen over belastingheffing geldt een ander stelsel. Daar zijn de gerechtshoven de eerste rechterlijke instantie, waarna nog cassatie mogelijk is bij de Hoge Raad.

De Nederlandse Grondwet sluit juryrechtspraak en het opleggen van de doodstraf overigens uit.

4. De gedecentraliseerde eenheidsstaat

Het bestuur in Nederland is ingedeeld in drie bestuurslagen: rijk, provincies en gemeenten. Het rijk behartigt de zaken van nationaal belang. Provincies en gemeenten zijn decentrale overheden. Daarnaast zijn er de waterschappen die een functionele taak hebben.

Zowel bij de provincie als bij de gemeente zijn er twee vormen van wetgeving en bestuur: autonomie en medebewind. Provincies of gemeenten kunnen autonoom verordeningen vaststellen over zaken die de provincie respectievelijk de gemeente aangaan, zolang deze verordeningen niet in strijd zijn met bestaande wetgeving van de centrale overheid of - in het

geval van de gemeenten - met verordeningen van de provincie waartoe zij behoren. Met medebewind wordt bedoeld dat de provincies en gemeenten verplicht zijn mee te werken aan het uitvoeren van maatregelen van de rijksoverheid. Bij de gemeenten komen daar ook de maatregelen bij die door de provincie waarin zij liggen zijn uitgevaardigd.

De provincies en gemeenten hebben twee inkomstenbronnen: eigen inkomsten en uitkeringen van de centrale overheid. Het overgrote deel van het geld van de centrale overheid ontvangen zij in de vorm van specifieke uitkeringen. Bij deze uitkeringen is voorgeschreven waaraan het geld dient te worden besteed. Daarnaast krijgen zij een algemene uitkering uit het Provinciefonds respectievelijk het Gemeentefonds. Dit geld kan in principe naar eigen inzicht worden gebruikt. Gemeenten verkrijgen hun eigen inkomsten bijvoorbeeld uit de onroerend zaakbelasting, de toeristenbelasting, de hondenbelasting, leges en andere heffingen.

Provincies

Nederland bestaat uit twaalf provincies. De provincies hebben taken op het gebied van onder meer milieubeheer, ruimtelijke ordening, energievoorziening, maatschappelijk werk, sport en cultuur.

Het algemeen bestuur in iedere provincie wordt gevormd door provinciale staten, het college van gedeputeerde staten en de commissaris van de Koningin. De leden van provinciale staten worden rechtstreeks gekozen door de stemgerechtigde Nederlanders uit die provincie. De benoeming is voor vier jaar. Het aantal statenleden is afhankelijk van het aantal inwoners van de provincie. Provinciale staten benoemen - eveneens voor een periode van vier jaar - het dagelijks bestuur van de provincie, gedeputeerde staten genaamd. De commissaris van de Koningin, benoemd door de regering voor een periode van zes jaar, is zowel voorzitter van gedeputeerde staten als van provinciale staten.

De twaalf provincies van Nederland

Provincie	Provinciehoofdstad
Groningen	Groningen
Friesland	Leeuwarden
Drenthe	Assen
Overijssel	Zwolle
Gelderland	Arnhem
Utrecht	Utrecht
Noord-Holland	Haarlem
Zuid-Holland	Den Haag
Zeeland	Middelburg
Noord-Brabant	's-Hertogenbosch
Limburg	Maastricht
Flevoland	Lelystad

Gemeenten

Nederland telt 458 gemeenten. Het aantal gemeenten is in de loop der jaren afgenomen. De rijksoverheid streeft namelijk naar grotere kwaliteit en bestuurskracht door middel van gemeentelijke herindeling, waarbij kleine gemeenten worden samengevoegd en in grotere opgaan. De gemeente draagt zorg voor voorzieningen op het gebied van bijvoorbeeld water en verkeer, huisvesting, onderwijs, welzijns- en gezondheidszorg, cultuur, sport en recreatie.

Het bestuur van elke gemeente bestaat uit de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester. De gemeentebesturen staan onder toezicht van het provinciale bestuur en de regering. In praktijk wordt dit toezicht zeer terughoudend uitgeoefend. De gemeenteraad wordt rechtstreeks voor vier jaar gekozen door de stemgerechtigde inwoners van de gemeente. Ook vreemdelingen die vijf jaar of langer legaal in Nederland verblijven, kunnen aan deze verkiezingen deelnemen.

Personen met de nationaliteit van één van de lidstaten van de Europese Unie mogen deelnemen aan deze verkiezingen zodra zij woonachtig zijn in Nederland.

De gemeenteraad benoemt de wethouders. Het aantal gemeenteraadsleden en wethouders is afhankelijk van het inwonertal. De burgemeester wordt op voordracht van de commissaris van de Koningin door de regering benoemd voor een periode van zes jaar. Burgemeester en wethouders vormen het dagelijks bestuur van de gemeente. De burgemeester is voorzitter van zowel het college van burgemeester en wethouders als van de gemeenteraad. Het college voert de besluiten uit die door de regering en het provinciale bestuur voor de gemeente zijn genomen.

Waterschappen

Het waterschap is een van de oudste vormen van democratisch bestuur op het Nederlandse grondgebied. Waterhuishouding is immers belangrijk in een land dat voor ongeveer een kwart onder de zeespiegel ligt. Net als rijk, provincies en gemeenten zijn waterschappen publiekrechtelijke lichamen. In het algemeen kan worden gezegd dat de waterschappen belast zijn met de verdediging van het land tegen het water. Hun belangrijkste taken zijn het aanleggen en onderhouden van dammen, dijken en sluizen, regeling van de waterstand en van de af- en aanvoer van water, alsmede de zorg voor de waterkwaliteit.

Het algemeen bestuur wordt vanouds gekozen door huis- en grondeigenaren binnen het gebied van het waterschap. De afgelopen jaren hebben ook de overige "ingezetenen" van het waterschap stemrecht gekregen. De regering benoemt de voorzitter van het dagelijks bestuur, dijkgraaf geheten.

De Nederlandse Antillen en Aruba

Antillen:

Oppervlakte: 920 km²

Bevolking: 212.226 (2002)

Aruba:

Oppervlakte: 193 km²

Bevolking: 70.007 (2002)

De bestuurlijke verhouding tussen Nederland en de Nederlandse Antillen en Aruba wordt bepaald door het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. Dit Statuut stamt uit 1954 en is de hoogste staatsregeling, ook hoger dan de Nederlandse Grondwet. Het bepaalt dat Nederland, de Nederlandse Antillen en Aruba gelijkwaardige partners binnen het Koninkrijksverband zijn. Op een aantal Koninkrijksaangelegenheden na, draagt ieder van de landen zorg voor de eigen, autonome bevoegdheden.

Het Koninkrijk behartigt onder meer de defensie en de buitenlandse betrekkingen van het Koninkrijk. De waarborging van de fundamentele rechten en vrijheden van de mens, de rechtszekerheid en de deugdelijkheid van bestuur zijn ook aangelegenheden van het Koninkrijk. Verder zijn het Nederlanderschap, de uitlevering en nog enkele andere onderwerpen Koninkrijksaangelegenheden. Verdragen worden namens het gehele Koninkrijk gesloten, maar kunnen gelden voor slechts een of twee landen ervan. Pas wanneer een verdrag één van de landen in het Caribische deel van het Koninkrijk 'raakt' wordt het bij de totstandkoming ervan betrokken.

De Koningin is staatshoofd van het Koninkrijk en voert de regering van elk van de landen. De Koningin wordt in de Nederlandse Antillen (Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten) en Aruba vertegenwoordigd door een Gouverneur. De Nederlandse ministerraad fungeert, aangevuld met gevormachte ministers van de Caribische landen, als ministerraad voor het Koninkrijk. Rijkswetgeving wordt tot stand gebracht door de Koninkrijksregering in samenwerking met de Staten-Generaal. De Caribische landen kunnen elk een staatsraad benoemen in de Raad van State van het Koninkrijk, die adviseert over Rijkswetgeving.

De Hoge Raad is ook voor de Nederlandse Antillen en Aruba het hoogste rechtscollege op civielrechtelijk en strafrechtelijk gebied. De Raad doet uitspraak in zaken die in de Nederlandse Antillen of op Aruba door eigen gerechtelijke instanties zijn behandeld.

Volgens het Statuut is de staatsinrichting van Nederland geregeld in de Grondwet, van de Nederlandse Antillen in de Staatsregeling van de Nederlandse Antillen en van Aruba in de Staatsregeling van Aruba.

5. Nadere informatie

Dit factsheet is een product van het ministerie van Buitenlandse Zaken in samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Nadere informatie kunt u verkrijgen bij de Nederlandse ambassades en consulaten, waarvan de adressen te vinden zijn op internet: <http://www.mfa.nl>

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Afdeling Voorlichting Buitenland
Postbus 20061
2500 EB Den Haag
telefoon: +31.70.348.41.10
fax: +31.70.348.41.02
e-mail: dvl-vb@minbuza.nl
internet: <http://www.minbuza.nl/english>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Directie Communicatie en Informatie
Schedeldoekshaven 200
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
telefoon: + 31.70.426.82.62
fax: + 31.70.426.76.01
e-mail: info@minbzk.nl
internet: <http://www.minbzk.nl>